

## O‘ZBEK MILLIY CHOLG‘U ASBOBLARINI TARJIMADAGI ROLI

**To‘rayev Alisher**

*o‘qituvchi, Ingliz tili tarjima nazaryasi kafedrası,*

*O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti*

Samarqand shahrida 1997-yildan buyon o‘tkazib kelinayotgan an’anaviy “Sharq taronalari” xalqaro musiqa festivali qisqa muddatda jahondagi nufuzli musiqa anjumanlari qatoridan munosib o‘rin egalladi. Ko‘plab davlatlar, xalqaro madaniyat tashkilotlari, dunyo miqyosida tanilgan mashhur san’at namoyandalarining bu festivalga bo‘lgan qiziqishi va e’tibori ortib, ishtirokchi mamlakatlar safi kengayib borayotgani buning yaqqol dalilidir.

Asosiy g‘oyasi insonlarni go‘zallik, nafosat va ezgulikka da’vat etish, dunyo xalqlarining noyob musiqiy merosi va an’analarini asrab-avaylash va rivojlantirishdan iborat bo‘lgan “Sharq taronalari” musiqa festivali tili, madaniyati, milliy qadriyatlari rang-barang bo‘lgan turli millat va elatlarni san’at vositasida mushtarak maqsadlar yo‘lida yaqinlashtirishga, O‘zbekistonning jahon miqyosidagi obro‘-e’tibori ortishiga xizmat qilayotganini qayd etish zarur.

Ayniqsa, bugungi notinch va tahlikali zamonda yovuzlik va jaholatning har qanday ko‘rinishlariga qarshi ma’rifat asosida kurashish, xalqimiz ma’naviyati, uning ko‘p asrlik musiqa xazinasini boyitishda mazkur festivalning roli va ahamiyati yanada kuchayib bormoqda.

Shu munosabat bilan 2005-yilning 25–30-avgust kunlari Samarqand shahridagi Registon maydonida bo‘lib o‘tadigan “Sharq taronalari” 5-xalqaro musiqa festivalini yuksak g‘oyaviy-badiiy darajada, uyushqoqlik bilan o‘tkazish maqsadida:

- Tarjimada turli millat va elatlarni musiqa san’ati vositasida o‘zaro yaqinlashtirish g‘oyasini badiiy talqin etish;
- tarjima orqali xalqlar o‘rtasidagi do‘stlik, birodarlik va hamkorlikni, chin insoniy fazilatlarni ulug‘lash;
- yurtimizning, jumladan, Samarqand shahrining jahon tarixida tutgan o‘rni va ahamiyati, umumbashariy madaniyat rivojiga qo‘shgan ulkan hissasini. boy musiqiy merosimizni keng namoyon etish;
- yosh avlod qalbidagi musiqaning tarjima san’atiga bo‘lgan mehr va ixlos tuyg‘ularini kamol toptirish;
- mumtoz sharq musiqa san’atining tarjimaga insonlarni gumanizm va ezgulik ruhida tarbiyalashda, jaholatga qarshi ma’rifat bilan kurashda ta’sirchan vosita bo‘lib xizmat qilishini yorqin ifoda etish muhim vazifa etib qo‘yilgan.

### **Misol uchun:**

Doira qadimiy musiqa cholg‘ularidan hisoblanadi. Markaziy Osiyo (Niso shahri, eramizdan avvalgi II-asr) da topilgan terrakota yodgorliklarida doirachi ayollar tasvirlangan. Doira va unga yaqin urma musiqa cholg‘ulari tojik, arman, ozar, uyg‘urlarda dap, dapp, daff, def deb nomlanadi.

20-asrda o‘zbek doira ijrochilik an’analarini Usta Olim Komilov, T. Inog‘omov, D. Sottixo‘jayev, Rahim Isoxo‘jayev, F. Azimov, Qahramon Dadayev, O. Kamolxo‘jayev, aka-uka Islomovlar, M. Oripov, R. Otaboyev, T. Sayfiddinov, R. Samadov va boshqalar mukammallashtirgan.

---

Karnayning og‘zi konus shaklida bo‘lib, asbobning uzunligi 2-3 metr atrofidadir. Olib yurishga qulay bo‘lishi uchun karnay ulanadigan uch bo‘lakdan iborat bo‘ladi. Karnayning parda va klapanlari yo‘q. Asbobning ovozi juda baland va yo‘g‘on. Diapazoni bir oktavani tashkil etadi.

Karnay surnay, nog‘ora, doiralarga hamohang bo‘ladi. Karnayning to‘g‘ri va tirsakli (to‘g‘ri burchak ostida ikki marta bukilgan) turlari qadimdan O‘rta va Yaqin Sharq mamlakatlarida, shu jumladan, O‘rta Osiyoda tarqalgan. O‘tmishda harbiy musiqa cholg‘usi sifatida harbiy yurish xabarchisi, jang maydonida g‘alaba jarchisi bo‘lgan. Hozirda bayram, to‘y va boshqa tantanalarda chalinadi. Oxirgi paytda Karnay zamonaviy milliy estrada ansambllar tarkibiga ham kiritilmoqda.

Xulosa qilib aytganda tarjima orqali O‘zbek milliy musiqa asboblari haqidagi boy ma‘lumotlarni dunyoga tanitish bizning maqsadimizdir.

### **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:**

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2005-yil 15-iyundagi PQ–103-son qaroriga 1-ilova.
2. O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi (2000-2005) ma‘lumotlaridan foydalanilgan.
3. [https://uz.wikipedia.org //wiki // Karnay](https://uz.wikipedia.org/wiki/Karnay).